

Розумашки

я хочу знати!

ГРА У НОМЕРІ!

Рідна
оселя

англійською

Твій товариш
динозавр

Тест

КОМІКС-РОБОТ

Динозавр
бажає
познайомитись

5 дино-
саморобок

Про що говорять назви?

Доісторичні чудовиська — а особливо динозаври — здаються ще загадковішими через свої дивні та неймовірні назви. Саме слово «динозавр» перекладається як «жахлива величезна ящірка».

Ящір, що літав та мав крила («птеро»), котрі кріпилися на кістках його пальців («дактиль») став **pterodактилем**.

Ці імена динозаври отримали через особливості свого вигляду або будови знайдених кісток.

А іноді той чи інший вид називали на честь місцевості, де знайшли викопні рештки.

Так, малесенького динозавра (він важив не більше за кілограм), чию щелепу знайшли біля міста Фрута у США, назвали **фрутаденс** («зуб з Фрути»).

Мезозавр отримав своє ім'я на честь річки Мез, а **лесотозавр** — на честь країни Лесото в Африці.

Всі ці назви складаються з латинських слів або грецьких слів з латинськими закінченнями.

Тож наукова латинь — не те саме, що латинська мова, якою розмовляли і писали в Стародавньому Римі. На ній не можна складати речення або писати смс-ки.

А от з латинськими буквами ти знайомий: у школі всі вивчають англійську, чи німецьку або французьку — ці європейські мови засновані на латинському алфавіті.

ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ

використовуються як міжнародна мова, зрозуміла вченим усього світу. Наприклад, слова, що позначають собаку, в кожній мові різні, але якщо назвати його латинською мовою, вчені і з України, і з Нової Зеландії зрозуміють, про яку саме тварину йдеться. Знай і ти: твій улюблений песик по-науковому зветься каніс вульгаріс — «собака звичайний».

Дино, а як тебе звати насправді?

Ігуанодон —

ігуанозуб (першою знайденою частиною цього динозавра був його зуб, схожий на зуб ящірки ігуани).

— 2 метри —

2 метри

Велоцираптор

Велоцираптор

— швидкий мисливець.

Дейоніх

— жахлива рука.

Пситакозавр

— динозавр з мордкою ящериці.

— 9 метрів —

Трицератопс

Ігуанодон

— 10 метрів —

Ігуанодон

Трицератопс

Трицератопс — трироге око.

Задачка для художника

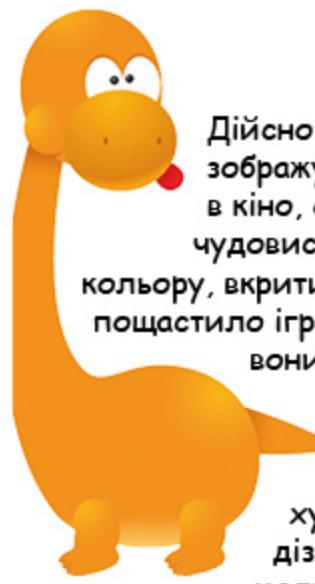
— Калинко! Подивися, якого динозавра я намалював! Іхтіозавра!

— Гарний, — примружилася дівчинка. — Але, Лесику, знай: не всі «заври» — динозаври. Іхтіозаври — морські рептилії, які жили з динозаврами майже одночасно, але прямого відношення до них не мали.

І ящери, що літали, — птерозаври — теж не динозаври. Спільного в них — тільки частина назви — «завр».

Назви придумали ще до того, як добре вивчили цих істот. А чому він синій у горошок?

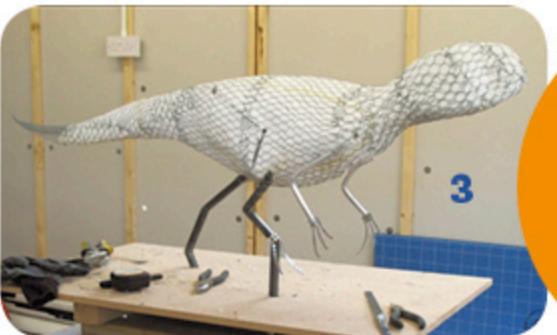
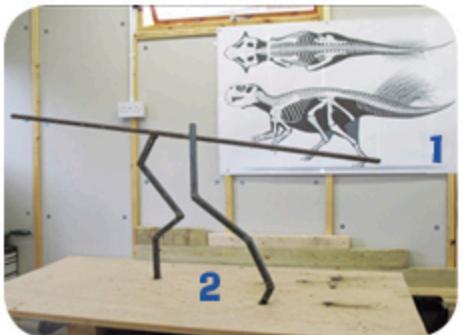
— Так красивіше. І взагалі: ніхто не знає, якою насправді була шкіра доісторичних тварин!

Дійсно — часто динозаврів зображують, особливо в кіно, страхітливими чудовиськами брудно-сірого кольору, вкритими лускою. Ще менше пощастило іграшковим динозаврам: вони і рожеві, і яскраво-бузкові... Мабуть, і ти таких маєш! І це не тому, що режисери і художники полінувалися дізнатися, який вигляд мали справжні динозаври.

Навіть учені донедавна не мали уявлення, якою була шкіра давніх плазунів. Справа в тому, що палеонтологам траплялися лише кістки, кігти або зуби.

Крок за кроком було створено «наукову саморобку».

«Робота над цим динозавром була схожа на вивчення інопланетянина з космосу», — жартували вчені.

Хоч і схожі, але не рідня!

6

Фото: Robert Nicholls

Та кілька років тому у Китаї вони знайшли відбиток шкіри, який чудово зберігся.

Це була неймовірна удача — разом зі шкірою збереглися м'які тканини і схоже на мітлу пір'я біля хвоста.

Пір'я динозавра збереглося у шматку бурштину

«Сплющений» сотні мільйонів років тому динозавр виявився пситакозавром — на це вказував дзьоб, схожий на дзьоб великого папуги.

Шар за шаром рештки просканували за допомогою лазерного обладнання та розглянули під електронним мікроскопом.

З'ясувалося, що динозавр мав захисне, камуфляжне забарвлення, яке і зараз часто зустрічається у тварин. У нього була темна спинка і світле черевце. Тварини з різким розмежуванням між

темними і світлими ділянками шкіри або хутра зазвичай живуть у степу або на трав'янистих рівнинах. А у пситакозаврів цей перехід плавний — отже, жили вони у лісистій місцевості.

Тепер ти знаєш, як розфарбовувати пситакозаврів. А інших? А може, ти, розумашко, зробиш у майбутньому найважливіші відкриття у світі динозаврів?

5

3D модель:
ось-ось побіжить!

7

Слідами історії

Динозаври на поодвір'ї?

Науковий консультант
Леонід Киселевич,
кандидат геолого-
мінералогічних наук.

Такі моря та острови були на місці Європи 70 мільйонів років тому.

А ЧИ МОЖНА
знайти рештки динозавра,
гуляючи Сумщиною або
купуючись у Дніпрі?
О, то буде неабияка
знахідка! Але ж треба
знати, що шукати, де
шукати і як шукати.

За часів
динозаврів більшу частину
нашої України вкривало не дуже
глибоке тепле море.
Тож і динозаври у ньому були
морські: **платиптеригії**.

Зуби платиптеригія та його хребці і знаходять у глибоких кар'єрах на місці колишнього моря: у Малині Житомирської області, у стрімких кручах Наддністров'я та біля Канева.

Інструменти палеонтолога — молоток, лупа та пензлик

Літерами позначені місця знахідок хребців та зубів платиптеригія: **K** — Канів,
M — Малин,
H — Наддністриянщина.

Це не галька,
а хребці платиптеригія!

Зуби
Platypterygius sp.
з відкладів ба-
зального гори-
зонту Великого
Хмільнянського
яру (с. Хмільна).

Ці іхтіозаври – наймолодші серед динозаврів – відрізнялися від інших: вони були живородні та теплокровні.

Оскільки жили, полювали та пересувалися вони у воді, їхні тіла набули добре знайомої тобі форми – як у сучасних дельфінів та риб. Луски на них не було, шкіра спини була темною, а черева, навпаки, світлою. Таке забарвлення допомагає краще маскуватися в морі.

Доісторичні рештки тварин сховані у товщі ґрунту під шарами відкладень пізніших епох, але у схилах глибоких ярів чи крутих обривчастих берегів прадавні геологічні породи визирають деінде на поверхню.

ПЛАТИПТЕРИГІЙ

Якщо б раптом ти опинився у тому передвічному морі, платиптеригія ти одразу впізнав би за його великими виразними очима. Мабуть, наш знайомець полював уночі!

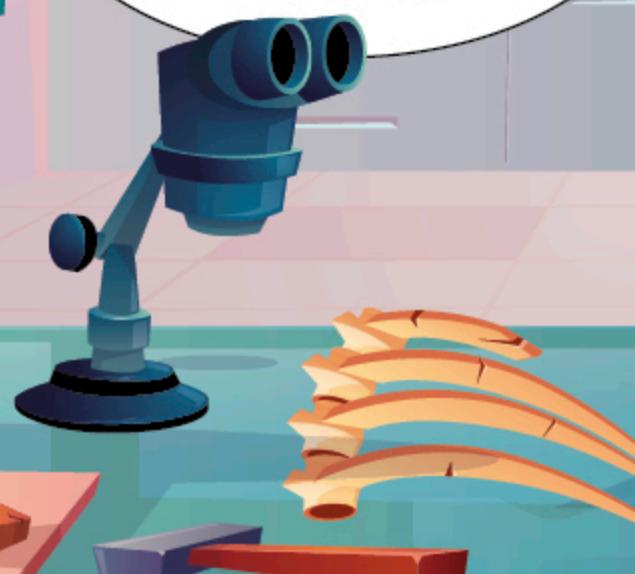
Для полювання ці іхтіозаври мали довгі міцні щелепи, схожі на дзьоб із зубами. Таким ротом можна було вхопити хоч рибину, хоч мушлю!

Більш-менш цілих кістяків цих прадавніх мешканців нашої країни ще не знайдено. Тож, розумашко, тобі може пощастити бути першовідкривачем.

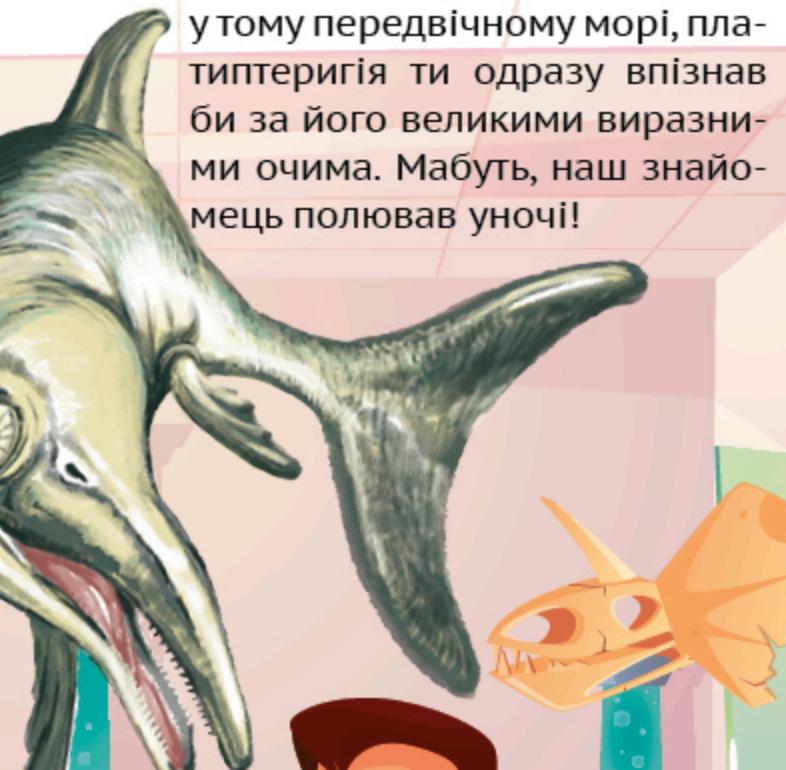
Чи мешкали на теренах України сухопутні динозаври? Мабуть, що так. На жаль, море не вкрило їх рештки осадами, що перешкоджають псуванню, як сталося в інших землях, а пішло геть.

Але палеонтологи впевнені, що науковців чекають нові цікаві знахідки.

ЧЕРЕП ПЛАТИПТЕРИГІЯ

Потужний хвіст і спинний плавець дозволяли розвивати непогану швидкість. Розмірами платиптеригії були від одного метра і аж до двадцяти.

САМОРОБКА

МУЗЕЙ

Зізнайся: ти давно мріяв влаштувати на столі свій власний парк юрського періоду! Давай зробимо це разом. Ти переконаєшся, що це захопливо — перетворювати непоказні шматки картону чи фетру на симпатичних динозаврів.

ТОБІ ЗНАДОБЛЯТЬСЯ:

- 2 картонні втулки
- фарби
- пензлик
- ножиці
- маркер

Диплодок

Приплющ картонну втулку так, щоб на неї можна було перевести шаблон. Переведи шаблон (або намалюй від руки) за допомогою простого олівця.

Акуратно виріж фігурку. Зігни шию, хвіст і голову, як на фото.

Розфарбуй свого диплодока — спочатку всередині, потім зовні. Дай висохнути, намалюй очі.

Фото: Анастасія Кулік

СКУЛЬПТУР

Трицератопс

Приплющ втулку, переведи шаблон. Спочатку виріж голову, потім зроби (склавши детальку вдвічі) прорізи для рогів. Виріж силует. Зігни деталі, як на фото. Просмикни роги в прорізи. Розфарбуй фігурку.

Ми забули приклейти ріг та домалювали його гуашшю — можеш віправити цю помилку!

Насправді навіть учені не можуть відповісти, яке забарвлення мали динозаври — тому можеш розфарбувати свої саморобки, як тобі подобається!

Динозаври теж можуть стати акторами лялькового театру, який запросто вміститься у кишенні. Зший маленькі пальчикові ляльки та розіграй із друзями сценки з доісторичного життя.

Візьми різокольоровий фетр (це може бути будь-яка тканина, навіть у клітинку або горошок!).

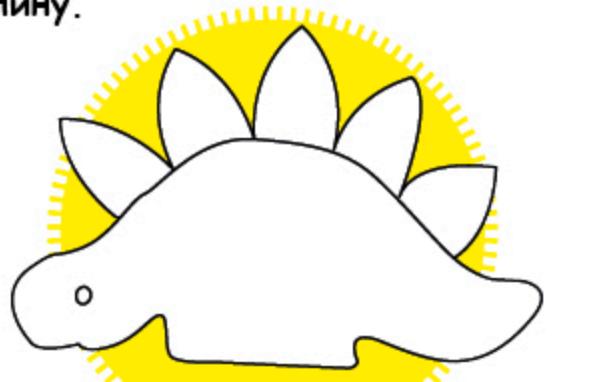
Викрійки з журналу переведи на папір, потім — на фетр (тканину), складений удвічі. Виріж деталі.

Тиранозавр

- Для стегозавра потрібно вирізати додаткові «пластини» на спину.

Стегозавр

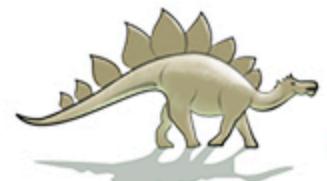

Фото: Анастасія Кулік

ЛЯЛЬКОВИЙ

ТЕАТР

- Для птеродактиля — друге крило.

- Для тиранозавра — його маленькі передні «ручки».

Зший деталі по краю простим швом. Приший додаткові деталі до кожної ляльки. Приший очі (бісеринки або маленькі намистинки).

Птеродактиль

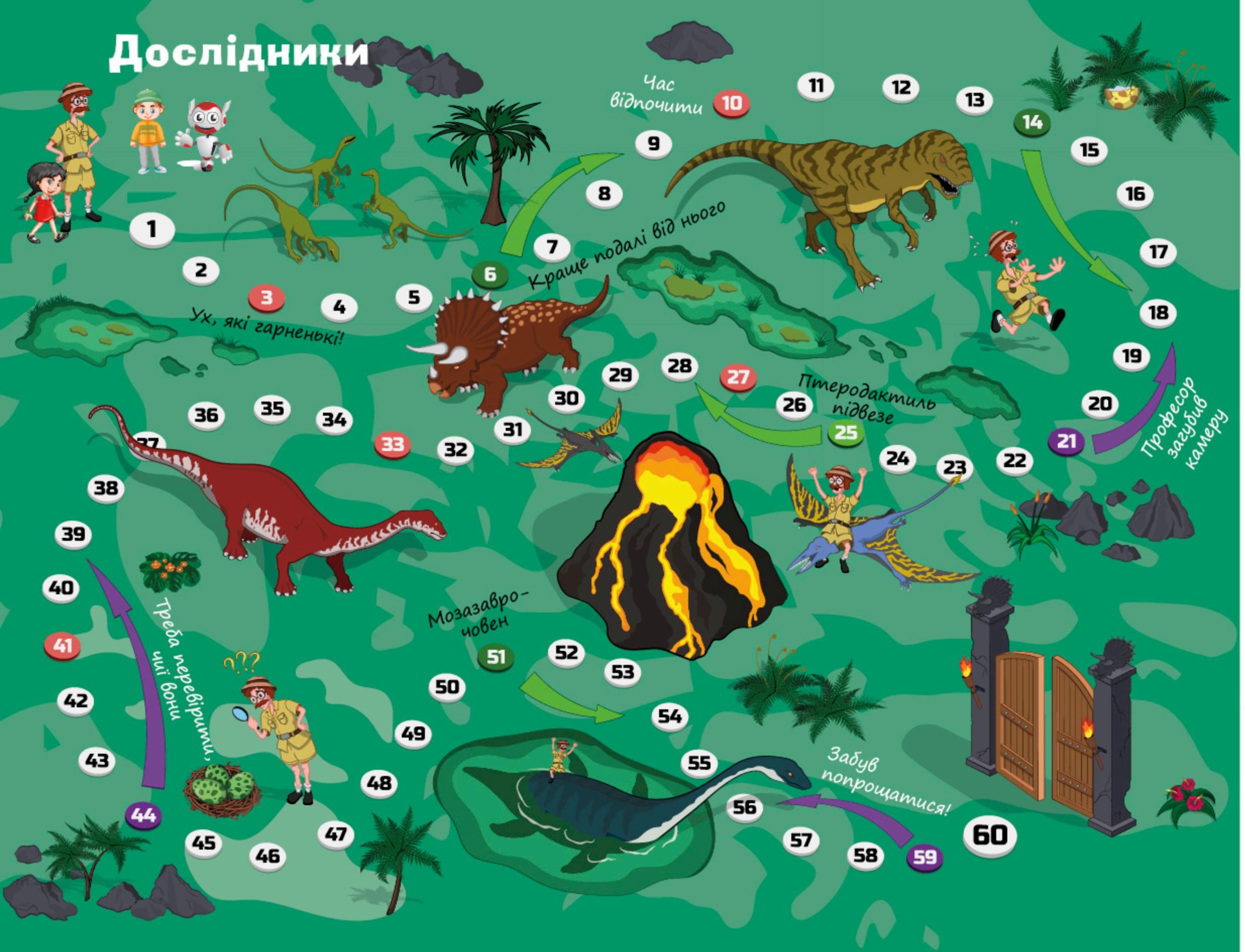
Доведеться
сісти
на дієту!

Разом
веселіше.

Нумо
дружити!

Дослідники

Хочете перетнути долину динозаврів наввипередки з професором?

Тоді беріть гральний кубик, фішки (або ґудзики) та починайте гру!

Хай кожен обере собі фішку.

Кидайте кубик по черзі та пересувайте фішку на таке число кроків, яке випало.

стрибок вперед

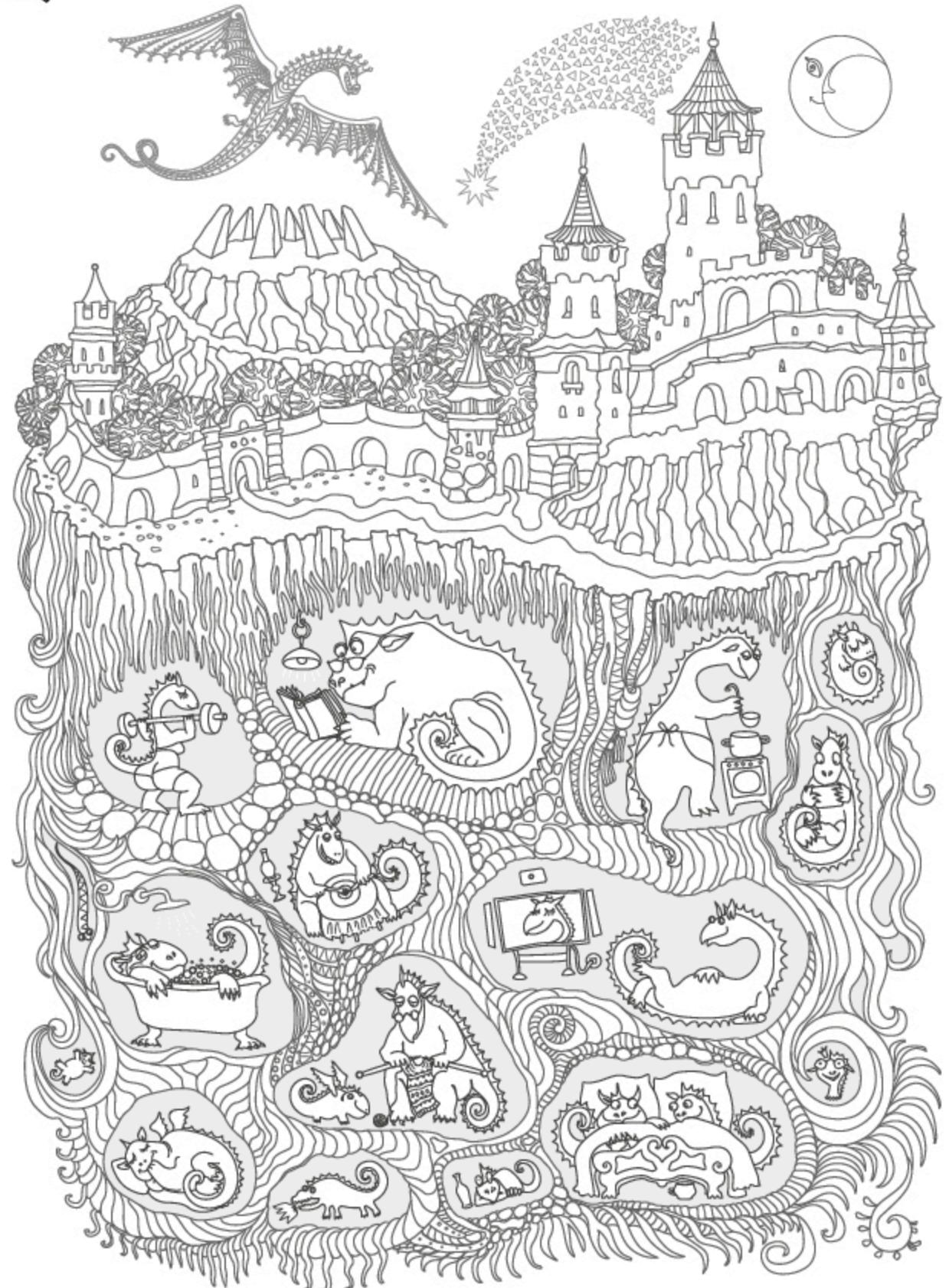
треба повернутися

пропустити хід

Бережіться – динозавр з'їсти не з'їсть, та понадкушувє!

Розмальовка

ТЕСТ НА ДИНО

Обери варіант відповіді і запиши його бал внизу сторінки

Який спорт тобі до душі?

- * Штанга і бокс — 1
- * Біг з перешкодами — 3
- * Гімнастика — 6
- * Плавання — 10

**Час прогуляти свого вихованця.
Куди підете?**

- * У ліс! — 1
- * У гори — 3
- * Погуляємо біля будинку з повідцем — 6
- * На пляж — 10

Пора перекусити: що обираєш?

- * Бутерброди з сиром — 1
- * Котлетку і пюрешку — 3
- * Погризу яблучко — 6
- * Зварю супчик — їсти нашвидку шкідливо — 10

Дивись на свого динозавра на стор. 20

От якби динозаври жили й сьогодні...
А чи можна було б їх приручити? Давай помріємо — з якою доісторичною істотою ти зміг би потоваришувати? Вмикай уяву та відповідай на запитання!

Ти збираєшся у подорож...

- * На поїзді! Буду пити чай і дивитися у вікно — 1
- * У кедах, на своїх двох — 3
- * Літаком — люблю висоту — 6
- * Під вітрилом — 10

Яку надздібність ти хотів би мати?

- * Супер силу — 1
- * Супер хитрість — 3
- * Супер маскування — 6
- * Супер швидкість — 10

Ти — герой комп'ютерної гри:

- * Захисник слабких — 1
- * Чарівник — 3
- * Не люблю комп'ютерні ігри — 6
- * Дракон — 10

Знайди свої результати та

ЛОВИ СВОГО ДИНОЗАВРА!

6 – 15

Трицератопс. Добрий динозавр з чудовим апетитом. На прогулянці поруч з ним боятися нічого — адже у цього симпатичного травоїдного великі гострі роги.

26 – 40

Птеродактиль легко влаштує прогулянку в хмарах. Як, напевно, класно ганяти з літаками навипередки і бачити в ілюмінаторі здивовані обличчя!

41 – 50

Фрутаденс. Цього крихітного (розміром з кота) швидконогого динозавра можна навчити різним іграм — він з радістю приноситиме тобі м'ячик, а вдома — тапочки.

16 – 25

Велоцираптор. Хитрий рухливий динозавр із швидкою реакцією. Навчи його грати в футбол, і ваша команда стане найсильнішою!

51 – 60

Мозазавр. Приручивши мозазавра, ти станеш королем моря і знайдеш усі скарби затонулих кораблів!

Фото: Анастасія Кулік

НЕСКІНЧЕННА ІСТОРІЯ

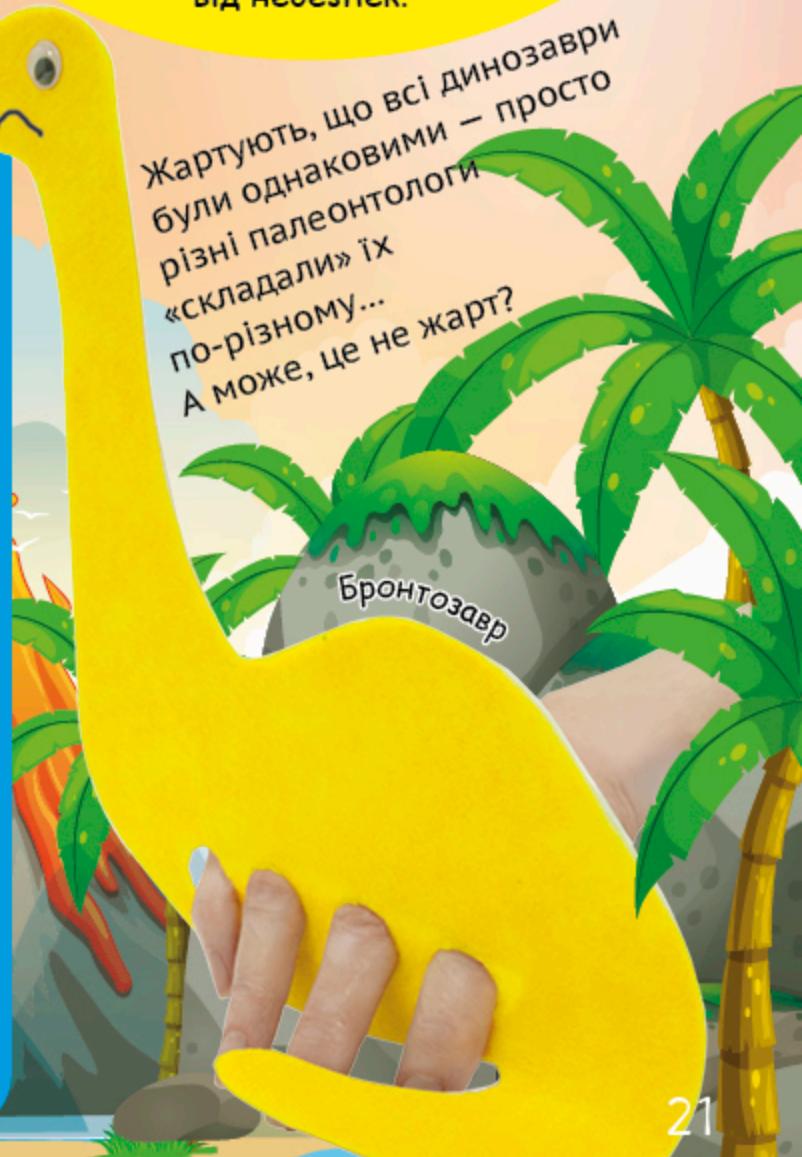
Що більше рештків динозаврів знаходять на планеті, то більше виникає загадок!

От нещодавно оголосили, що славнозвісний тиранозавр був... мілим пухнастиком, оскільки мав оперення!

Вчені сперечалися, аж поки знайшли нового тиранозавра, в якого збереглася часточка шкіри: ніякого пуху або пір'я не було! Й одразу виникла гіпотеза: оперення могли зберегти дитинчата, бо пух захищав їх від замерзання та маскував від небезпек.

Жартують, що всі динозаври були однаковими — просто різні палеонтологи «складали» їх по-різному... А може, це не жарт?

Якщо тиранозавр — найпопулярніший «злий» динозавр, то бронтозавр — улюблений «добряк». Йому теж перепало, та довелося відстоювати право на існування! Вперше бронтозавра описали ще у XIX столітті, однак згодом палеонтологи оголосили, що помилилися і переплутали його з апатозавром. Усіх бронтозаврів перейменували, а таблички у музеях переписали — погодьтеся, це прикро! Але... потім знайшли майже цілий скелет — як спочатку вважалося, апатозавра. Після копіткіх досліджень учени вдруге «відкрили» бронтозаврів і навіть виділили їх в окремий вид!

НАДЗВИЧАЙНА. ЩАСЛИВА. ПРИГОДА.

DREAMWORKS

Тролі 2

СВІТОВЕ ТУРНЕ

ЦЕ ВАМ

Хто не мріє
робити уроки
швидко
і правильно,
і щоб домашка
була цікавою,
як улюблена гра?
І найкраще — разом з другом,
розумним і дотепним, який
в усьому допомагав би, та щоб

Звичайно, іграшки-роботи вже існують: їх можна зібрати самому, як конструктор, або грати одразу, вийнявши з коробки.

Та якщо іграшку забезпечити спеціальною програмою, яка враховуватиме, в якому класі ти вчишся, які предмети вивчаєш і чим цікавишся — іграшка перетвориться на засіб навчання. Ти думаєш, що почалася гра, а робот тобі непомітно так слова англійською підказує. А потім ще й перевіряє — чи добре ти запам'ятав урок.

Ким буди?

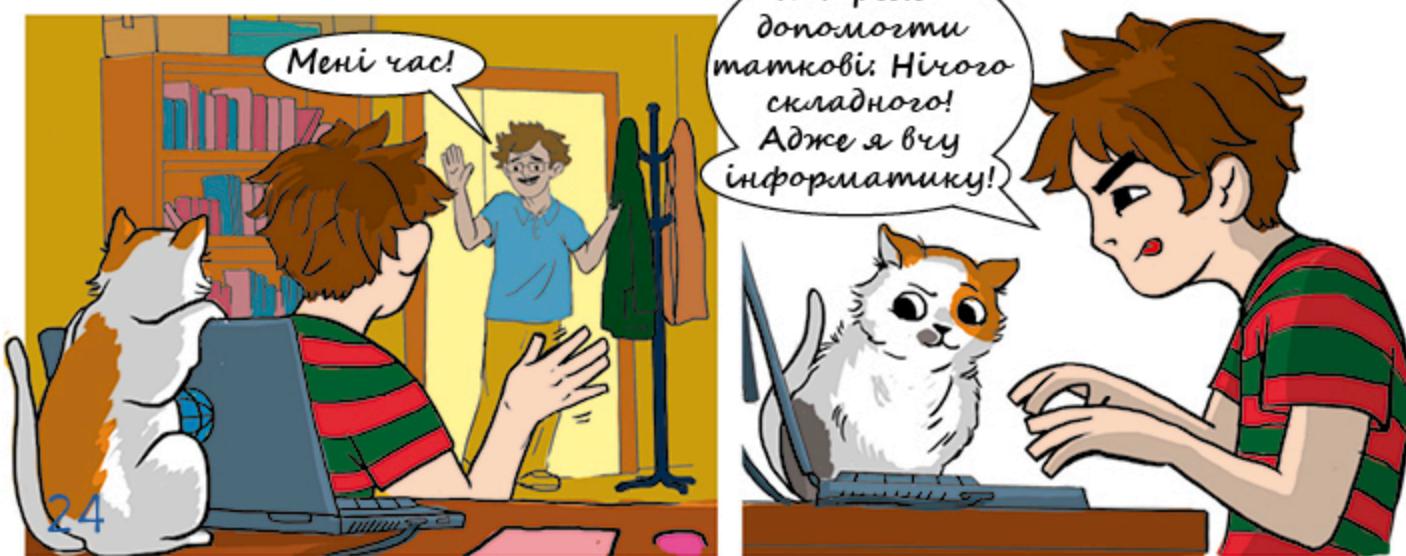
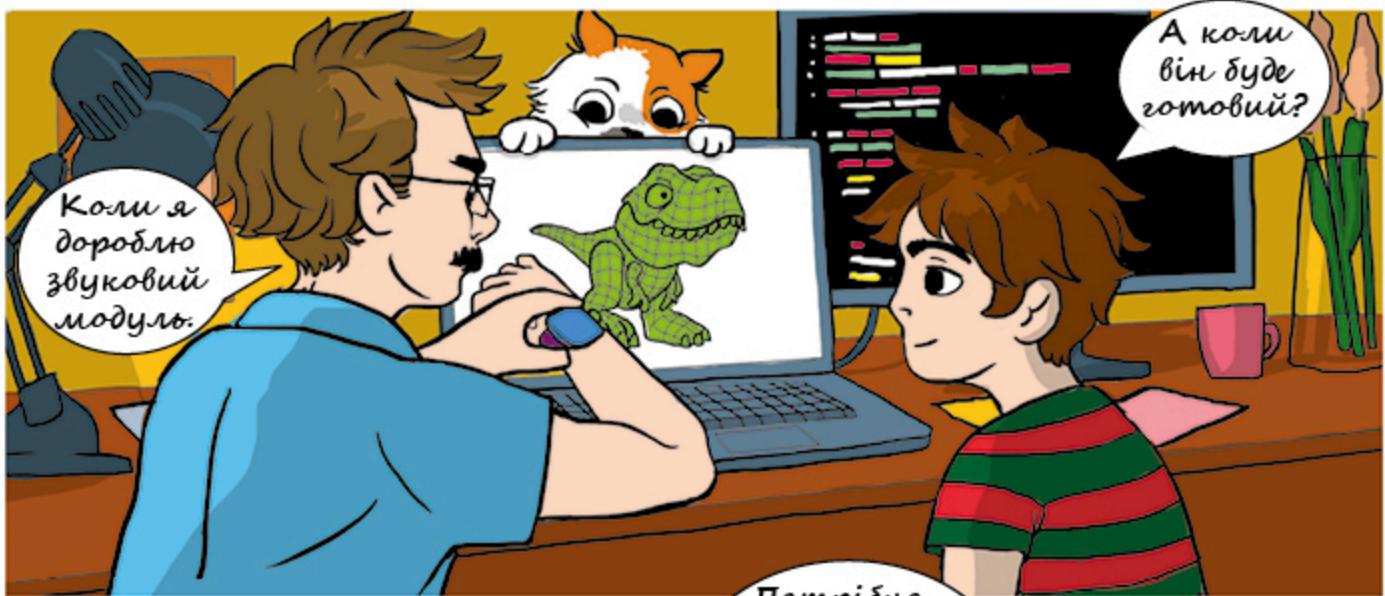
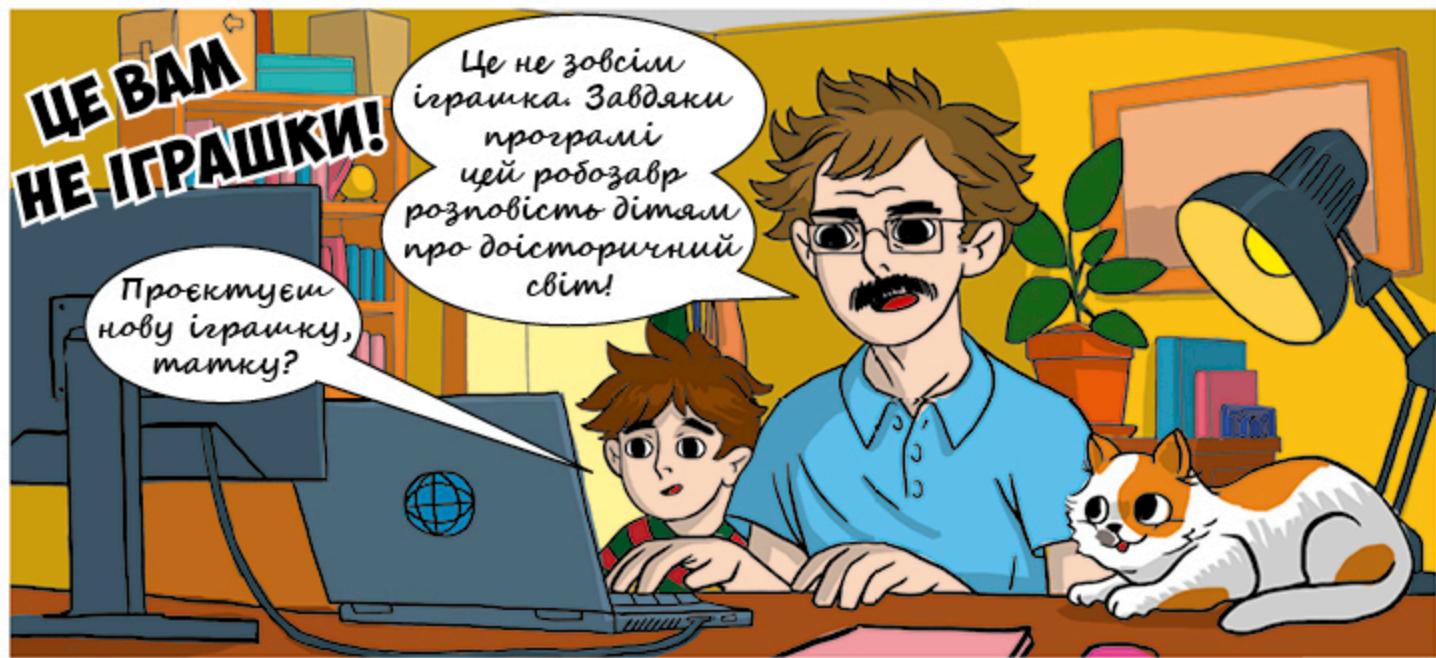
НЕ ІГРАШКИ!

з ним неможливо було посваритися.
«Такого не буває!» — скажеш ти. А от і буває, якщо твій друг — робот! Але не простий механізм, що виконує команди, а робот, запрограмований спеціально для тебе!

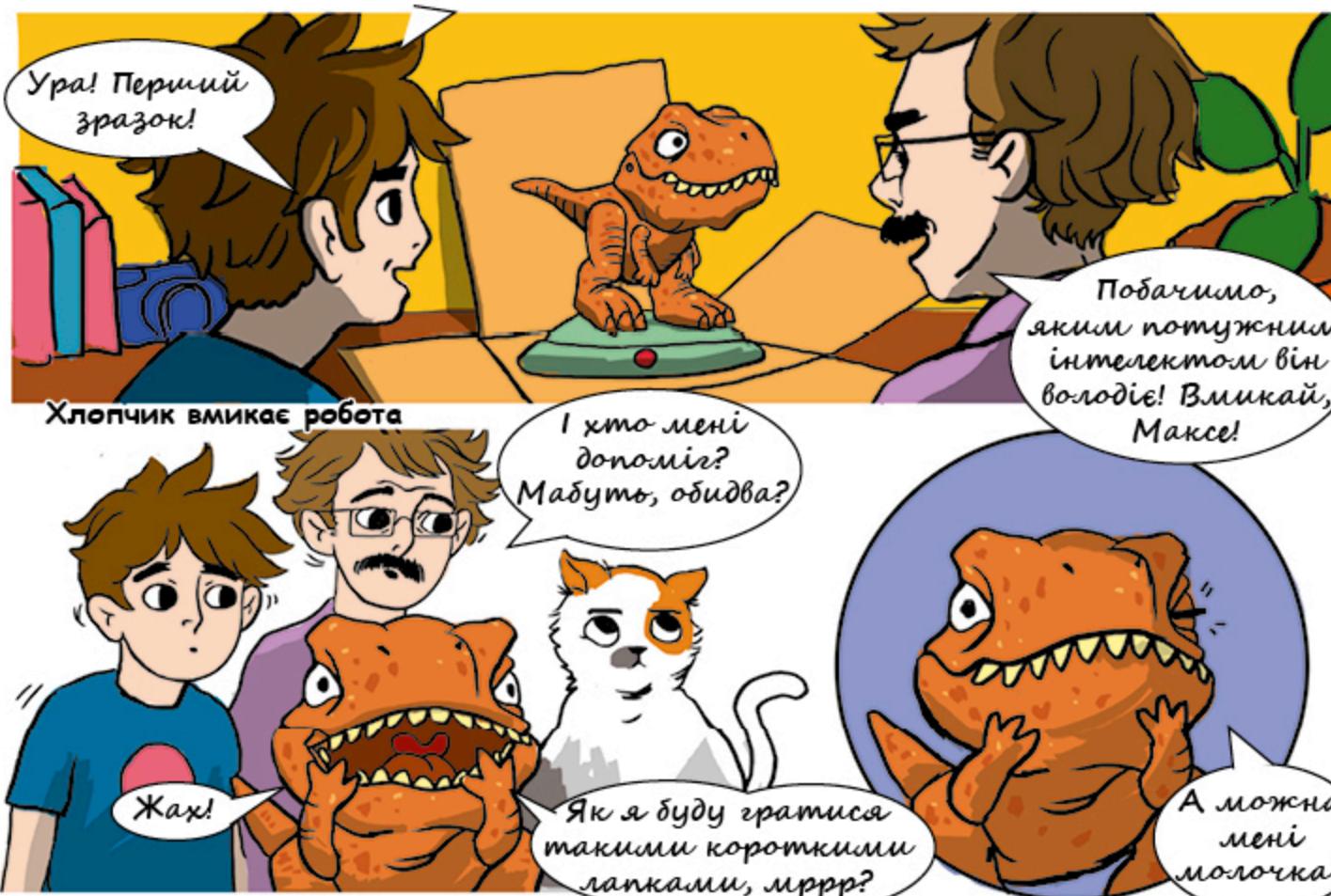
«Дитячими» роботами займаються проєктувальники навчальної робототехніки. Ця професія з'явилася зовсім нещодавно, та дуже скоро такі фахівці будуть все більше затребувані. І дома, й у школі знадобиться такий помічник!

Створити такого робота непросто. Для нього потрібно написати складні програми, які зможуть і чити, і розважати. Робот повинен виконувати безліч команд і вміти спілкуватися саме з дитиною. А ще він має бути яскравим і привабливим — як справжня іграшка!

Художник Олексій Ващенко

ENGLISH

СЛОВНИЧОК

House [хаус]	— будинок
Kitchen [кічен]	— кухня
Living room [лівін рум]	— вітальня
Bedroom [бедрум]	— спальня
Children's room [чілдренс рум]	— дитяча кімната
Bathroom	— ванна кімната
Toilet [тойлєт]	— туалет
Attic [єтік]	— горище
Corridor [корідо]	— коридор
Cellar [селе]	— підвал
Balcony [белкені]	— балкон
Window [віндеу]	— вікно
Door [доо]	— двері
Stairs [стеєрз]	— сходи
Roof [рудф]	— дах
Chimney [чімні]	— димар
Floor [флоо]	— підлога/ поверх

ШПАРГАЛКА!

Запитання в англійській мові утворюються за допомогою спеціальних питальних слів: **WHAT** (що), **WHEN** (коли), **WHO** (хто), **WHERE** (де, куди).

Питальне слово завжди стоїть на початку речення, а після нього, зазвичай, з'являється помічник **DO** або **DOES** (для теперішнього часу) та **DID** (для минулого часу): **What do you read?**, **Where does he go?**, **When did she come?**

Художник Романа Рубан

MY HOUSE

Урок від Анни Шевченко

DO YOU
LIKE
to
eat
WHAT
FOR A BREAKFAST?

ЗАВДАННЯ 1

Вдома затишно, а за вікном, здається, саме на дощ збирається. Та ні, ці кудлаті хмарини — то лише заплутані питання. Пронумеруй хмарки в кожному скупченні так, щоб утворилися три запитання.

YOUR FATHER
WHERE DOES
HIS TIME?
LIKE TO SPEND

ЗАВДАННЯ 2

Так добре сходили в магазин, що навіть пакети не витримали й деякі речі повипадали.

«Розстав» покупки по місцях: напиши, де в будинку має знаходитися кожна з придбаних речей.

ЗАВДАННЯ 2
у великому будинку дуже легко перепутати, де що знаходиться. Та кмітливі мешканці зробили й розвісили усюди таблички з назвами. Але з англійською у них не дуже, тож наробили багато помилок у назвах. Знайди та виправ іх.

ІГРОТКА

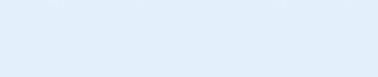

ВЕСНЯНИЙ ШИФР

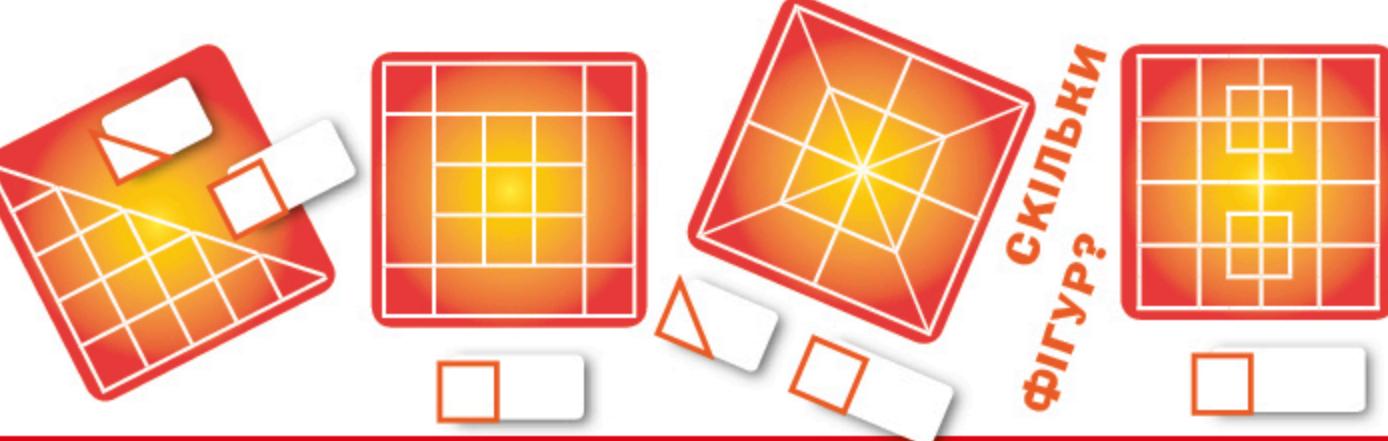
Розшифруй побажання
та подаруй листівку...
Кому?

Знайди
5 розбіжностей

Професор шукає шлях

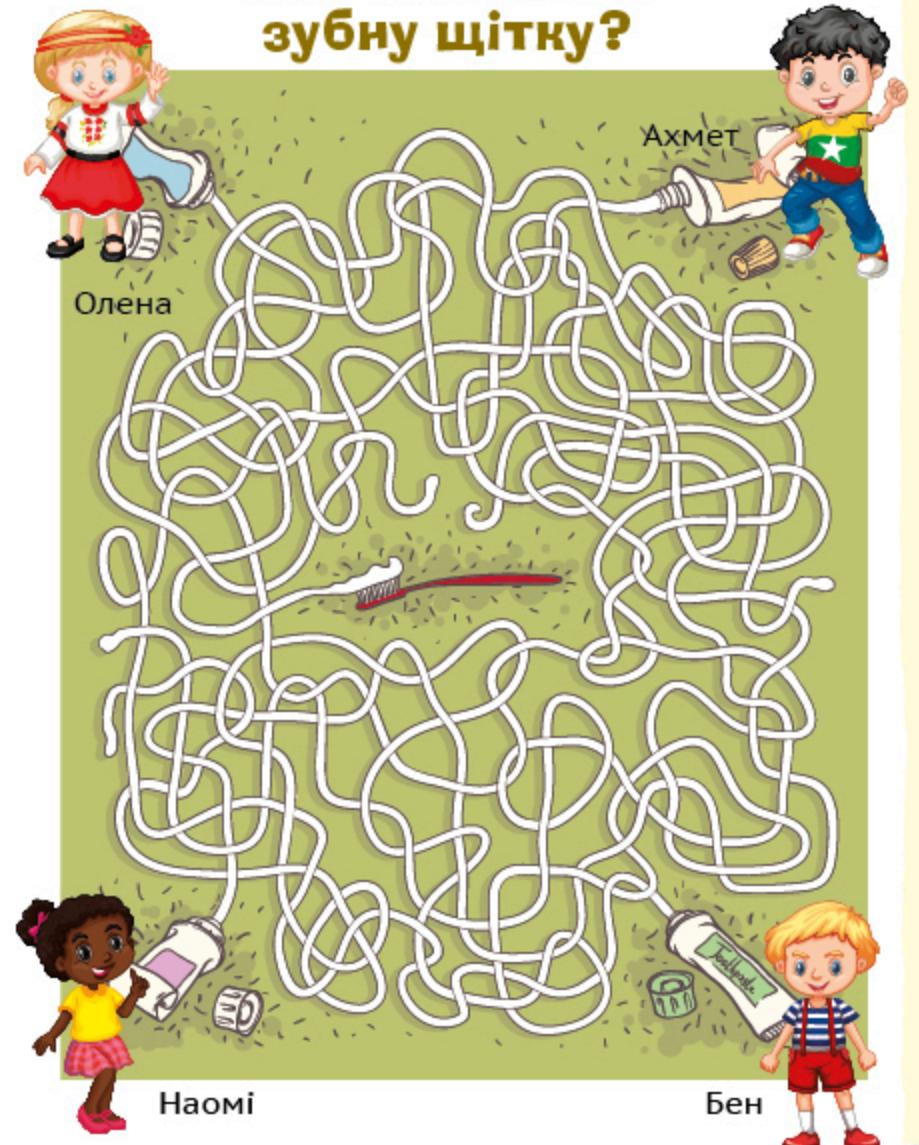

ЗНАЙДИ 6 РОЗБІЖНОСТЕЙ

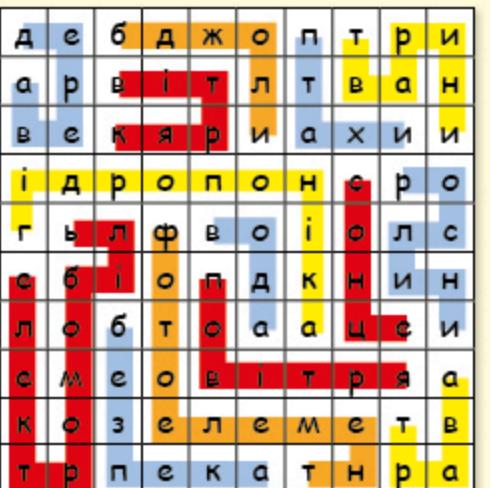

**Хто намастив
зубну щітку?**

Відповіді на завдання з №2

Угорський не-кросворд

Кольорове судоку

**Передплатити — легко!
Заповнити бланк...**

Можна передплатити на сайтах
www.portmone.com.ua
www.presa.ua

А ЩЕ ЛЕГШЕ — НА НАШОМУ САЙТІ
rozumashky.com.ua

Журнал для дітей

Головний редактор: Олена Комова.
Дизайн та верстка: Анна Компанеєць.

Коректор: Владислав Іванов.

Матеріали підготували:

Тексти: Олена Комова (стор. 2-7, 12-15, 19-21, 23-25),
Анна Компанеєць (стор. 8-11, 17, 28).

Ілюстрації: iStock (стор. 1-3, 16-18, 20, 23, 28-30),
Freepik (стор. 8-15, 17, 20-23, 30),
Foto: wikimedia (стор. 2-7).

Матеріали, надіслані до редакції, не рецензуються та не повертаються. Надсилаючи роботу до редакції, автор автоматично дає згоду на використання редакцією надісланого матеріалу на свій розсуд з некомерційною метою.

Державний комітет зв'язку та інформатизації України ф.СП-1

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На журнал **98154**
індекс видання

Розумашки

Вар-	передплата	грн.	коп.	Кількість
тість	переадресу-			комплектів

на 2020 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий
індекс

місто

село

область

район

вулиця

прізвище, ініціали

**Передплатна ціна
на 2020 рік:**

1 номер — 35 грн;

6 номерів — 210 грн;

10 номерів — 350 грн.

Вартість оформлення квитанції —
за тарифами Укрпошти.

Матеріали з позначкою ® розміщено на правах
реклами

Друк: ПП «Хімдвест»,
м. Київ, вул. Антоновича, 112, к. 40

Замовлення № 20033

Відповідальність за достовірність інформації
та реклами несуть автори та рекламодавці.

У разі передруку матеріалів (тільки з дозволу
редакції) посилання на «Розумашки» обов'язкове.

© Авторські права захищені.

